

แบบประเมินเกณฑ์มาตรฐานสิ่งแวดล้อมระดับประเทศ

หน่วยงาน .....

สถานที่ตั้ง .....

จำนวนอ่างล้างมือ.....ที่ จำนวนห้องส้วม.....ที่ จำนวนที่ปัสสาวะ.....ที่

เกณฑ์มาตรฐาน	ผลการประเมิน	
	ผ่าน	ไม่ผ่าน
ความสะอาด (Healthy : H)		
1. พื้นผนัง เพดาน โถส้วม ที่กดโถส้วม โถปัสสาวะ ที่กดโถปัสสาวะ สะอาด ไม่มีคราบสกปรกอยู่ในสภาพดี ใช้งานได้		
2. น้ำใช้สะอาด เพียงพอ และไม่มีกลิ่นน้ำขุ่น ภาชนะเก็บกักน้ำ ชันตักน้ำ สะอาด อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้		
3. กระจายชำระเพียงพอต่อการใช้งานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ (อาจจำหน่ายหรือบริการฟรี) หรือสายฉีดน้ำชำระที่สะอาด อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้		
4. อ่างล้างมือ ก๊อกน้ำ กระจก สะอาด ไม่มีคราบสกปรก อยู่ในสภาพดีและใช้งานได้		
5. สบู่ล้างมือ พร้อมให้ใช้ ตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ		
6. ถังรองรับมูลฝอย สะอาด มีฝาปิด อยู่ในสภาพดี ไม่รั่วซึม ตั้งอยู่ในบริเวณอ่างล้างมือ หรือบริเวณใกล้เคียง		
7. มีการระบายอากาศดี และ ไม่มีกลิ่นเหม็น		
8. สภาพท่อระบายสิ่งปฏิกูลและถังเก็บกักไม่รั่วแตกหรือชำรุด		
9. จัดให้มีการทำความสะอาด และระบบการควบคุมตรวจตราเป็นประจำ		
ความเพียงพอ (Accessibility : A)		
10. จัดให้มีส้วมนั่งราบสำหรับผู้พิการ ผู้สูงวัย หญิงตั้งครรภ์และประชาชนทั่วไปอย่างน้อยหนึ่งที่		
11. ส้วมสาธารณะพร้อมใช้งานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ		
ความปลอดภัย (Safety : S)		
12. บริเวณที่ตั้งส้วมต้องไม่อยู่ที่ลึบตา/เปลี่ยว		
13. กรณีที่มีห้องส้วมตั้งแต่ 2 ห้องขึ้นไป ให้แยกเป็นห้องส้วมสำหรับชาย-หญิง โดยมีป้ายหรือสัญลักษณ์ที่ชัดเจน		
14. ประตู ที่จับเปิด-ปิด และที่ล็อคด้านใน สะอาด อยู่ในสภาพ ดี ใช้งานได้		
15. พื้นห้องส้วมแห้ง		
16. แสงสว่างเพียงพอ สามารถมองเห็นได้ทั่วบริเวณ		

หมายเหตุ : HAS คือ ความสะอาด (Healthy : H) , ความเพียงพอ (Accessibility : A) , ความปลอดภัย (Safety : S)

สรุปผลการประเมิน

ผ่านเกณฑ์การประเมินฯ ทั้ง 16 ข้อ

ต้องปรับปรุง (ข้อ.....)

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 25.....

คำอธิบายเกณฑ์มาตรฐานสุขอนามัยระดับประเทศ

มาตรฐาน	เหตุผล / ความจำเป็น	ข้อมูลเชิงประจักษ์*
<p>ความสะอาด (Healthy :H) 1. พื้น ผนัง เพดาน โถส้วม ที่กด โถส้วม โถปัสสาวะ ที่กด โถปัสสาวะ สะอาด ไม่มีคราบสกปรก อยู่ในสภาพดีใช้งานได้</p>	<p>ไม่เป็นแหล่งแพร่กระจายของเชื้อโรค</p>	<p>- ได้ทำการทดสอบการปนเปื้อนอุจจาระของสุขอนามัย โดยทำการ Swab หาเชื้อ Faecal Coliform Bacteria เป็นตัวชี้วัด ผลการตรวจพบว่า บริเวณที่มีอุจจาระปนเปื้อนมากที่สุด คือ พื้นห้องส้วม ร้อยละ 50 รองลงมาคือที่รองนั่งโถส้วม ร้อยละ 31 ที่กดโถส้วม/ปัสสาวะ ร้อยละ 7.7 ที่เปิดก๊อกน้ำอ่างล้างมือ ร้อยละ 6.9 และกลอนประตูหรือลูกบิดประตูส้วม ด้านใน ร้อยละ 2.7</p>
<p>2. น้ำใช้สะอาด เพียงพอ และไม่มีกลิ่นน้ำขุ่น ภาชนะเก็บกักน้ำ ชันตักน้ำ สะอาด อยู่ในสภาพดีใช้งานได้</p>	<p>ต้องมีน้ำใช้ สะอาด เพียงพอ เพื่อใช้รดส้วมและทำความสะอาดห้องส้วมและสุขภัณฑ์ รวมทั้งภาชนะเก็บกักน้ำและอุปกรณ์ สะอาด อยู่ในสภาพดี</p>	<p>สภาพภาชนะใส่น้ำ และขันตักน้ำรดส้วม มีคราบสกปรก (ร้อยละ 48.5 และ 49.6 ตามลำดับ)</p>
<p>3. กระจายชำระเพียงพอต่อการใช้งานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ (อาจจำหน่ายหรือบริการฟรี) หรือมีสายฉีดน้ำชำระที่สะอาด อยู่ในสภาพดีใช้งานได้</p>	<p>มีความจำเป็นต้องทำความสะอาดร่างกายโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการขับถ่ายอุจจาระ คนไทยส่วนใหญ่ชอบใช้น้ำทำความสะอาดหลังการขับถ่าย น้ำที่ใช้ต้องสะอาดเพราะน้ำจะสัมผัสกับช่องเปิดเข้าร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้หญิง</p>	<p>- ปัจจัยที่ผู้ใช้บริการไม่พอใจการบริการสุขอนามัยอันดับหนึ่งคือ ไม่มีการให้บริการสิ่งจำเป็นในการใช้ทำความสะอาด (ไม่พอใจ ร้อยละ 40.3 พอใจน้อย ร้อยละ 37.3) - จากการทดสอบการปนเปื้อน Faecal Coliform Bacteria ของน้ำในภาชนะสำหรับรดส้วม ด้วยชุด SI-2 ผลการตรวจพบว่ามี การปนเปื้อน ร้อยละ 26.3 - สุขอนามัย ส่วนใหญ่ไม่ได้เตรียมอุปกรณ์สำหรับทำความสะอาดร่างกายหลังการขับถ่าย เช่น กระจายชำระ สายฉีดน้ำ ร้อยละ 65.0</p>
<p>4. อ่างล้างมือ ก๊อกน้ำ กระจก สะอาด ไม่มีคราบสกปรก อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้</p>	<p>ส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยหลังการใช้ส้วมทุกครั้ง และป้องกันเชื้อโรค</p>	<p>- ได้ทำการทดสอบการปนเปื้อนอุจจาระของสุขอนามัย โดยทำการ Swab หาเชื้อ Faecal Coliform Bacteria เป็นตัวชี้วัด ผลการตรวจพบว่า บริเวณที่เปิดก๊อกน้ำที่อ่างล้างมือ มีการปนเปื้อนอุจจาระ ร้อยละ 6.9</p>

มาตรฐาน	เหตุผล/ความจำเป็น	ข้อมูลเชิงประจักษ์*
5. สบู่ล้างมือ พร้อมให้ใช้ตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ	ส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยหลังการใช้ส้วมทุกครั้ง และป้องกันเชื้อโรค	- บริเวณอ่างล้างมือของส้วมสาธารณะ มีสบู่ก่อนร้อยละ 14.7 มีสบู่เหลว ร้อยละ 15.1 ไม่มีสบู่สำหรับล้างมือ ร้อยละ 70.3
6. ถังรองรับมูลฝอยสะอาด มีฝาปิด อยู่ในสภาพดี ไม่รั่วซึม ตั้งอยู่ในบริเวณอ่างล้างมือหรือบริเวณใกล้เคียง	ป้องกันเชื้อโรค และไม่ก่อให้เกิด ทัศนอุจาด	- ถังขยะภายในห้องส้วมถูกสุขลักษณะ (วัสดุแข็งแรง ไม่รั่วซึม มีฝาปิดมิดชิด) ร้อยละ 20.1 ไม่ถูกสุขลักษณะ ร้อยละ 35.5 และไม่มีถังขยะภายในห้องส้วม ร้อยละ 44.4
7. มีการระบายอากาศดี และไม่มีกลิ่นเหม็น	ลดปัญหาความอับชื้น และการเกิดกลิ่นเหม็น	- ปัญหาที่พบมากที่สุดขณะสำรวจสถานการณ์ส้วมสาธารณะ คือ มีกลิ่นเหม็น ร้อยละ 34
8. สภาพท่อระบายสิ่งปฏิกูลและถึงเก็บกักไม่รั่วแตกหรือชำรุด	มีภูมิทัศน์ที่ดี และช่วยสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียน ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคระบบทางเดินอาหารและพยาธิ	- สิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญทางด้านสาธารณสุขจากสำรวจสถานการณ์ส้วมสาธารณะ คือ สภาพท่อระบายสิ่งปฏิกูล และถึงเก็บกัก รั่ว แตก ชำรุด ร้อยละ 8.6
9. จัดให้มีการทำความสะอาดและระบบการควบคุมตรวจตราเป็นประจำ	มีการบริหารจัดการที่ดี มีผู้รับผิดชอบจัดระบบวิธีการความถี่ในการทำความสะอาด เพื่อให้ส้วมสะอาดน่าใช้ อยู่เสมอ	- กลอนประตู-อ่างล้างมือขาดการซ่อมบำรุง ร้อยละ 6.3 และเสนอแนะให้มีคนดูแลทำความสะอาดสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงที่มีคนใช้มาก ร้อยละ 29.3
ความเพียงพอ (Accessibility :A) 10. จัดให้มีส้วมนั่งราบสำหรับผู้พิการ ผู้สูงวัย หญิงตั้งครรภ์และประชาชนทั่วไปอย่างน้อยหนึ่งที่	ความสะอาด และปลอดภัย สำหรับ เพื่อให้ผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพ สามารถใช้ส้วมนั่งราบได้	- จากสำรวจสถานการณ์ส้วมสาธารณะ มีบริการส้วมสำหรับคนพิการ ร้อยละ 10.5
11. ส้วมสาธารณะพร้อมใช้งานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ	เพื่อความสะอาดความจำเป็น และ เพียงพอต่อการใช้งาน	- การจัดการส้วมสาธารณะเปิดให้ประชาชนใช้ตลอดเวลาทำการ ร้อยละ 88.7
ความปลอดภัย (Safety :S) 12. บริเวณที่ตั้งส้วมต้องไม่อยู่ที่ลับตา / เปลี่ยว	ลดปัญหาอาชญากรรมเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและ	- จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานห้องส้วมสาธารณะ เรื่องความปลอดภัย

	ทรัพย์สิน	เกี่ยวกับทำเลที่ตั้งเห็นด้วย ร้อยละ 92.26
มาตรฐาน	เหตุผล/ความจำเป็น	ข้อมูลเชิงประจักษ์*
13. กรณีที่มีห้องส้วมตั้งแต่ 2 ห้องขึ้นไป ให้แยกเป็นห้องส้วมสำหรับชาย – หญิง โดยมีป้ายหรือสัญลักษณ์ที่ชัดเจน	ความเป็นสัดส่วน และปลอดภัยในชีวิต	- เจ้าของสถานที่จะจัดให้บริการส้วมสาธารณะแบบแยกเพศ ร้อยละ 76.2
14. ประตู ที่จับเปิด-ปิด และที่ล็อคด้านใน สะอาด อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้	เพื่อความปลอดภัย	- ผู้ให้บริการสาธารณะได้เสนอปัญหาที่พบเพิ่มเติมคือ สภาพห้องส้วมขาดการซ่อมบำรุง เช่น กลอนประตู อ่างล้างมือชำรุด ร้อยละ 6.3 และเสนอแนะว่า ควรมีการซ่อมบำรุงอุปกรณ์ที่ชำรุดอย่างสม่ำเสมอ เช่น กลอนประตู ที่เปิดก๊อกอ่างล้างมือ ชักโครก เป็นต้น ร้อยละ 7.0
15. พื้นห้องส้วมแห้ง	ป้องกันการลื่นหกล้มลดการเจริญเติบโตของเชื้อโรคลดกลิ่นเหม็น	- พื้นภายในห้องส้วมเปียกแฉะและ ร้อยละ 65.6
16. แสงสว่างเพียงพอ สามารถมองเห็นได้ทั่วบริเวณ	มองเห็นความสะอาดชัดเจนป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และลดปัญหาอาชญากรรม	- ส้วมสาธารณะของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และเทศบาล มีแสงสว่างในห้องส้วมไม่พอเพียง ร้อยละ 47.9 และ 40.0 ตามลำดับ

หมายเหตุ :

1. HAS : คือ ความสะอาด (Healthy : H) ความเพียงพอ (Accessability : A) ความปลอดภัย (Safety : S)
2. *รายงาน 1. การศึกษา สถานการณ์ส้วมสาธารณะในประเทศไทย กรมอนามัย (2547)
2. การศึกษา สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน กรมอนามัย (2547)

เกณฑ์สำหรับการพิจารณา “การประกวดสุดยอดส้มแห่งปี”

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

1. ต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานส้มสาธารณะระดับประเทศ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (มาตรฐาน HAS จำนวน16 ข้อ)
2. ควรประกอบด้วย สิ่งต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแล้วแต่กรณี จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษได้แก่
  - 2.1 มีส้มสำหรับผู้พิการ ผู้สูงอายุ ได้มาตรฐานตามกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548
  - 2.2 การประหยัดพลังงาน เช่น มีการออกแบบห้องส้มเพื่อให้ประหยัด ไฟฟ้า น้ำ มีข้อความให้ช่วยกันประหยัด ไฟฟ้า น้ำ กระดาษชำระ ฯลฯ
  - 2.3 ความสะอาดสวยงาม บริเวณภายในและภายนอกอาคาร มีต้นไม้ ดอกไม้ประดับ ฯลฯ
  - 2.4 ความสะอาดสบาย เช่น
    - มีกระดาษหรือผ้าสำหรับเช็ดมือ (แบบเช็ดครั้งเดียวแล้วซัก) หรือ Hand Dryer
    - มีที่สำหรับเปลี่ยนผ้าอ้อมเด็ก
    - ภายในส้มแต่ละห้องมีตะขอหรือที่วางสัมภาระ
    - มีที่นั่งรอหน้าห้องส้ม ฯลฯ
  - 2.5 อื่น ๆ เช่น มีการนำเอาสมุนไพรมาวางไว้ในห้องส้มเพื่อเกิดกลิ่นหอม ฯลฯ

.....